

Veileder til forskrift om nydyrking

Veileder nr. 1/2020
2.6.2020

Landbruksdirektoratet
Eanandoallodirektoráhtta

Rapport: Veileder til forskrift om nydyrking

Avdeling: Avdeling ressurs og areal, seksjon arealforvaltning

Dato: 2.6.2020

Ansvarlig: Aud-Ingrid Krefting

Bidragstere: Maja Schartum og Jostein Tostrup

Veileder-nr.: 1/2020

Forsidebilde: Siri Svendgård Stokke, NIBIO

Innhold

Innhold	2
1 Innledning	4
1.1 Om veilederen	4
1.2 Nytt i denne veilederen	4
1.3 Nydyrking av myr er ikke tillatt	4
2 Formål, virkeområde og definisjoner	5
2.1 Formål og virkeområde	5
2.2 Tiltak som regnes som nydyrking	6
2.3 Gjenoppdyrking av jordbruksareal som har ligget unytta i over 30 år	8
2.4 Nærmere om myr	8
3 Godkjenning av nydyrking	9
3.1 Rammer for søknaden	9
3.2 Tillatelsen faller bort etter tre år	9
4 Vurderingen	10
4.1 Spesielt om vekting av natur- og kulturlandskapsverdiene	10
4.2 Virkninger av tiltaket for nydyrkingsfeltet og området rundt	10
4.3 Naturverdier og ulike kilder til kunnskap	10
4.4 Kulturlandskapsverdier og ulike kilder til kunnskap	11
4.4 Særlig om kulturminner	12
4.5 Friluftsliv	12
4.6 Nærmere om driftsgrunnlaget	13
4.7 Helhetsvurdering	13
5 Nydyrking av myr – søknad om dispensasjon	14
5.2 Spesielt om dyp myr	15
5.3 Dispensasjon kan bare gis når behovet for tiltaket tilsier at hensynet til natur- og kulturlandskapsverdiene og hensynet til klima må vike	16
5.4 Grunneiers tilgang på andre arealer	16
5.5 Dokumenterte klimagassreducerende dyrkingsmetoder	16
5.6 Vesentlig betydning for å opprettholde drifta	17
5.7 Ferdiggodkjenning av nydyrkingstiltaket når det er gitt dispensasjon	17
6. Rammer for tillatelsen	18
6.1 Nærmere om vassdrag	18
6.2 Enhver har aktsomhetsplikt	18
6.3 Vassdrag med og uten årssikker vannføring	18
6.4 Bredden på vegetasjonssonen	18
6.5 Hva slags tiltak er tillatt i vegetasjonssonen?	19
6.6 Kort om konsekvensutredninger	19
6.7 Når godkjenning ikke kan gis	19
7. Saksbehandling	20
7.1 Søknadens innhold	20
7.2 Når skal søknaden stilles i bero eller avvises?	20

7.3.	Utfylling av søknadsskjema og veiledning	21
7.4.	Søkers egen vurdering av tiltakets virkninger for miljøkvaliteter.....	21
7.5.	Behov for tillatelser etter annet regelverk	21
7.6.	Fysiske tiltak i vassdrag	22
7.7.	Vannforskriften	22
7.10.	Saksutredning	23
7.11.	Høring av nydyrkingssøknaden.....	24
7.12.	Særlig om myr.....	25
7.13.	Spesielt om vilkår	25
7.14.	Krav til begrunnelsen	27
8.	Kontroll og overtredelse.....	28

1 Innledning

1.1 Om veilederen

I denne veilederen finner du en gjennomgang av forskrift om nydyrking. Du finner også veiledning og retningslinjer for saksbehandlingen i saker etter forskrift om nydyrking.¹ Forskriften ble vedtatt i 1997, men er oppdatert med endringer som trådte i kraft 2. juni 2020. Den viktigste endringen her er at nydyrking av myr ikke er tillatt.

Veilederen erstatter rundskrivet M-19/1997 utgitt av Landbruks- og matdepartementet.

Veilederen følger forskriftens oppbygning, slik at den kan brukes som et oppslagsverk for saksbehandleren.

1.2 Nytt i denne veilederen

Siden rundskrivet kom ut i 1997 har det kommet mye nytt lovverk, som for eksempel naturmangfoldloven med tilhørende forskrifter. Veilederen behandler forholdet til tilgrensende regelverk og beskriver saksbehandlingsprosessen i nydyrkingssaken.

Veilederen er ellers oppdatert med gjeldende forskriftstekst, hvor det ut over ny § 5 A om nydyrking av myr også er gjort enkelte språklige endringer og rettinger.

1.3 Nydyrking av myr er ikke tillatt

Når myr dyrkes, brytes karbon- og nitrogenholdig materiale gradvis ned og gir utslipp av klimagassene karbondioksid (CO₂) og lystgass (N₂O). Forbudet mot nydyrking av myr er fastsatt med bakgrunn i hensynet til klima. For å kunne fastsette et slikt forbud ble reduksjon av utslipp av klimagasser inntatt inn i jordloven § 11 annet ledd. Endringen i jordloven § 11 trådte i kraft 1. juli 2019. Jordloven § 11 annet ledd lyder:

«For å unngå skade på natur- og kulturlandskap eller for å redusere utslepp av klimagasser kan departementet gi føresegner for nydyrking. I føresegnene kan det fastsettes forbud mot nydyrking og at nydyrking berre kan skje i samsvar med ein plan godkjend av departementet.»

Dermed gir jordloven hjemmel til at det kan gis bestemmelser om nydyrking for å redusere utslipp av klimagasser. Forbudet mot nydyrking av myr er inntatt i forskrift om nydyrking § 5 A. Endringen er nærmere omtalt i kapittel 6 i veilederen.

¹ FOR-1997-05-02-423

2 Formål, virkeområde og definisjoner

2.1 Formål og virkeområde

§ 1 (formål med forskriften)

Formålet med denne forskriften er å sikre at nydyrking skjer på en måte som tar hensyn til natur- og kulturlandskap, herunder hensynet til biologisk mangfold, kulturminner og landskapsbildet, samtidig som det skal legges vekt på å sikre driftsmessig gode løsninger.

Saksbehandling og alle vurderinger som gjøres etter forskriften skal ta utgangspunkt i formålsbestemmelsen.

§ 2 (virkeområde)

Denne forskrift omfatter nydyrking av arealer til jordbruksformål.

Jordbrukslandskap med tjern, i Levanger. Foto: Geir Harald Strand, NIBIO.

2.2 Tiltak som regnes som nydyrking

§ 3 (definisjoner)

Med nydyrking menes fulldyrking og overflatedyrking av jord. Gjenoppdyrking av jordbruksareal som har ligget unytta i over 30 år, regnes som nydyrking.

Med fulldyrking menes rydding og bryting til vanlig pløedybde slik at arealet kan nyttes til åkervekster eller til eng og beite som kan fornyes ved pløying.

Med overflatedyrking menes rydding og sletting av overflata slik at maskinell høsting er mulig.

Med myr menes arealer med myrvegetasjon og minst 30 cm tykt torvlag.

Hvilke tiltak som regnes som nydyrking er definert i forskriften § 3 første til tredje ledd. Forskriften omfatter tre hovedtyper nydyrking:

- opparbeiding av udyrka areal til fulldyrka jord.
- opparbeiding av udyrka areal til overflatedyrka jord.
- opparbeiding av jordbruksareal som har ligget unytta i over 30 år til overflatedyrka eller fulldyrka jord.

Med udyrka areal menes alt areal som ikke tilfredsstiller kravene til fulldyrka jord eller overflatedyrka jord. Opparbeiding av overflatedyrka jord til fulldyrka jord regnes ikke som nydyrking etter forskriften.

Definisjonene av fulldyrka og overflatedyrka dyrka jord etter forskriften følger de samme definisjonene som for klassifikasjonssystemet AR5. Les mer om grunnlaget for klassifiseringen i [NIBIO-bok 5 2019 – AR5 Klassifikasjonssystem](#).

2.2.1 Fulldyrka jord

Med fulldyrka jord menes “jordbruksareal som er dyrka til vanlig pløedybde, og kan benyttes til åkervekster eller til eng, og som kan fornyes ved pløying”. Les mer om dette i [veilederen](#) til NIBIO.

Planering, djuparbeiding og drenering av udyrka eller overflatedyrka areal regnes som fulldyrking.

Planering, djuparbeiding og drenering

Med planering forstås arbeidet med å gjøre brattlendt, kupert eller tidligere dyrket areal skikket for maskinell jordbruksdrift. Etter forurensningsforskriften § 4-2 regnes det som planering når det forflyttes masse som berører et areal på minst 1,0 dekar.

Med djuparbeiding menes all bearbeiding av jord under overflata.

Drenering anses som del av et nydyrkingstiltak dersom dreneringen er et ledd i planerings- eller djuparbeidsprosessen. All drenering som gjøres i samband med nydyrkingen er omfattet av forskriften, selv om den skjer utenfor selve nydyrkingsfeltet. Vedlikeholdsgrøfting i forbindelse med jord- eller skogbruksdrift anses ikke som nydyrking etter forskriften.

2.2.2 Overflatedyrka jord

Med overflatedyrka jord menes “jordbruksareal som for det meste er rydda og jevna i overflata, slik at maskinell høsting er mulig”.

Det som skiller overflatedyrka jord fra fulldyrka jord, er ifølge NIBIO at:

- Arealet kan ha dypt jordlag, men er bare dyrket i overflaten. Stein og blokk er ikke fjernet til vanlig pløedybde.
- Arealet er noe oppstykket av steinhauger, blokker, treklynger og lignende.
- Jordlaget er for grunt til å kunne pløyes, f.eks. grunn forvittringsjord på fjell.

Her er det viktig å merke seg at oppfatningen av hvilke typer arealer som lar seg høste maskinelt kan ha endret seg over tid. AR5 følger imidlertid den samme definisjon av maskinell høsting som lå til grunn for markslagsklassifiseringen i økonomisk kartverk. Det betyr at for å klassifisere et areal som overflatedyrka jord, er det tilstrekkelig at det kan høstes med tohjulstraktor. Se mer om dette i [NIBIOs veileder](#).

Rydding innebærer at arealet for eksempel ryddes for kratt, eller at det stubbesprøytes. Den etterfølgende bearbeidingen må ha en slik karakter at det etter AR5-definisjonen er mulig å høste arealet maskinelt etterpå. Dette innebærer at rydding til rent beiteareal ikke faller inn under forskriften, som nevnt nedenfor.

2.2.3 Nærmere om innmarksbeite

Det kan være viktige natur- og kulturlandskapsverdier på innmarksbeiter som må tas hensyn til ved nydyrking. Innmarksbeite er derfor etter denne forskriften å regne som «udyrka areal». Drenering, rydding og sletting av innmarksbeite regnes som nydyrking når maskinell høsting med tohjulstraktor blir mulig.

Opparbeiding av innmarksbeite til overflatedyrka eller fulldyrka jord regnes altså som nydyrking, og må behandles etter forskriften. Opparbeiding av udyrka areal til innmarksbeite vil imidlertid falle utenfor forskriftens virkeområde. Ryddingen kan likevel være omfattet av annet regelverk, herunder den generelle aktsomhetsplikten etter naturmangfoldloven § 6.

Innmarksbeite. Foto: Jostein Frydenlund, NIBIO.

2.3 Gjenoppdyrking av jordbruksareal som har ligget unytta i over 30 år

Dersom et jordbruksareal ikke har vært brukt til jordbruksformål på mange år, vil arealet normalt ha begynt å gro igjen. For å ta vare på miljøverdiene som kan ha oppstått på dette arealet, omfatter derfor forskriften også nydyrking av jordbruksareal som har ligget unytta i over 30 år. «Unytta» betyr i denne sammenheng at arealet ikke har vært brukt til jordbruksformål.

Grensen på 30 år er ikke absolutt. Dersom et jordbruksareal har vært unytta i over 30 år vil tiltaket likevel ikke falle inn under forskriften dersom gjenopptaking av jordbruksdriften kun forutsetter ordinær jordarbeiding av arealet. Jorda må bearbeides, jf. de kriteriene som er stilt opp for overflatedyrking og fulldyrking, for at arbeidet skal falle inn under forskriftens virkeområde.

Arealet anses som unytta dersom det ikke har vært brukt til normal jordbruksproduksjon i løpet av de siste 30 årene. Tegn på at arealet har vært unytta til jordbruksproduksjon er at det ikke er blitt søkt om produksjonstilskudd på arealet. Videre at arealet ikke har blitt slått eller beitet. En må også vurdere hva som vokser på arealet. Dersom det har overvekt av plantearter som ikke tåler beite eller slått, og/eller arealet har utmarkspreget, er dette sterke indikasjoner på at arealet er unytta i forskriftens forstand.

2.3.1 Nærmere om midlertidig omdisponering

På areal der det er gitt midlertidig omdisponeringstillatelse etter jordloven § 9, for eksempel til juletre- eller pyntegrøntproduksjon, må det gjøres en konkret vurdering av om det er nødvendig med godkjenning etter forskrift om nydyrking etter endt produksjon. Hvis det forutgående omdisponeringsvedtaket klart har forutsatt at omdisponeringen er midlertidig, er det ikke nødvendig med godkjenning etter forskriften når arealet skal dyrkes opp igjen. En forutsetning her er likevel at det omdisponerte arealet settes i stand igjen til jordbruksformål innen rimelig tid etter at omdisponeringen er opphørt.

2.4 Nærmere om myr

Med myr menes i forskriften «arealer med myrvegetasjon og minst 30 cm tykt torvlag». Dette er den samme definisjonen som lå til grunn for markslagsklassifikasjonen i økonomisk kartverk, og senere for AR5-klassifikasjonssystemet. I følge AR5-klassifikasjonssystemet skal areal som holder kravene til både skog og myr ha arealtype myr. Det vil si at skog med torvmark omfattes av nydyringsforbudet dersom arealet ellers tilfredsstiller kravene til myr. Med myrvegetasjon menes for eksempel moser, myrull-, starr- og sivarter, bjønnskjegg, soldogg og molte².

I markslagsklassifikasjonen skilles det også mellom grunn og dyp myr:

- Grunn myr: mindre enn 100 cm torvlag.
- Dyp myr: mer enn 100 cm torvlag.

Dette er det samme skillet som mellom grunn og dyp myr i forskriften § 5 A annet ledd om nydyrking av myr. Les mer om kravet til dokumentasjon av myrdybde i punkt [5.2](#).

²

NIBIO BOK | 5 (5) 2019: AR5 Klassifikasjonssystem – klassifisering av arealressurser.

3 Godkjenning av nydyrking

§ 4 (godkjenning av nydyrking)

Nydyrking kan bare skje etter plan godkjent av kommunen. Planen skal utarbeides av den som vil sette tiltaket i verk. Er nydyrking ikke iverksatt innen tre år etter at godkjenning er gitt, faller tillatelsen bort.

Det kan settes vilkår for godkjenningen.

3.1 Rammer for søknaden

Søker skal utarbeide en plan for nydyrkingen. Se mer om innholdet i søknaden i punkt [7.1](#). Grunneier, leietaker eller andre med fullmakt fra grunneier eller jordskifteretten på vegne av den som har begjært jordskifte kan søke om godkjenning av plan for nydyrking.

Nydyrkingstiltaket kan ikke iverksettes før det foreligger godkjenning av planen. Hvilke vurderinger kommunen må gjøre før godkjenning kan gis, står det nærmere om i kapittel [4](#).

Nydyrkingstiltak kan dessuten kreve flere tillatelser enn det som følger av nydyrkingsforskriften. Se [7.5](#) om forholdet til annet regelverk.

3.2. Tillatelsen faller bort etter tre år

Dersom nydyrkingen ikke er iverksatt innen tre år etter godkjenning er gitt, faller tillatelsen uten videre bort. Det betyr at dersom det i den påfølgende treårsperioden ikke er foretatt rydding eller sletting av arealet, med intensjon om å gjennomføre nydyrkingstiltaket, må det søkes på nytt og gis ny tillatelse før det kan gås i gang med nydyrkingen. Kommunen kan også stille egne vilkår for ferdigstillelse av tiltaket for å bedre kontrollen med at tiltaket blir gjennomført. Se mer om vilkår [her](#).

3.3. Det kan settes vilkår for godkjenningen

Kommunen kan, jf. § 4 annet ledd, sette vilkår for godkjenningen. Vilkår kan typisk stilles for å ivareta formålet med forskriften, altså at nydyrking skjer på en måte som ivaretar hensynet til natur- og kulturlandskap.

Se mer om dette i punkt [7.13](#).

4 Vurderingen

§ 5 (forhold av betydning for avgjørelsen)

Ved avgjørelsen skal det legges særlig vekt på hvilke virkninger tiltaket kan påregnes å få for natur- og kulturlandskapsverdiene, jf. § 1.

Ved avgjørelsen skal det legges vekt på om det ut fra jordloven § 1 er ønskelig å styrke driftsgrunnlaget for driftsenheten, og om nydyrkingstiltaket legger til rette for driftsmessig gode løsninger.

4.1 Spesielt om vekting av natur- og kulturlandskapsverdiene

Etter § 5 skal det legges særlig vekt på hvordan natur- og kulturlandskapsverdiene blir berørt av nydyrkingen. I denne sammenheng må det tas hensyn til naturmangfoldet, landskapsbildet og kulturminner i området.

Det er virkningen av nydyrkingstiltaket og verdien av natur- og kulturlandskapet som skal vurderes. Det vil være ulikt hvordan et nydyrkingstiltak påvirker verdiene i området. I den konkrete saken må det gjøres en avveining mellom nytten av nydyrkingstiltaket og eventuelle negative konsekvenser tiltaket kan få for natur- og kulturlandskapsverdiene. Det kan også være relevant å utrede betydningen for natur- og kulturlandskapsverdiene av at det legges til rette for opprettholdelse av jordbruksdrift.

4.2. Virkninger av tiltaket for nydyrkingsfeltet og området rundt

Det er virkningene av nydyrkingstiltaket som skal vurderes. Det vil si de sannsynlige effektene nydyrkingstiltaket kan tenkes å ha på natur- og kulturlandskapsverdiene.

Når man skal vurdere hva som er sannsynlige konsekvenser av nydyrkingen, må man både se på effekten på selve nydyrkingsfeltet, men også hvilke effekter det kan gi for området rundt. Omlegging av en bekk vil for eksempel kunne gi direkte konsekvenser for naturmangfoldet på selve nydyrkingsfeltet, men også nedstrøms for det aktuelle arealet vil det kunne ha virkning. Derfor er det viktig å gjøre helhetlige vurderinger av konsekvensene nydyrkingen kan gi for natur- og kulturlandskapet. For å kunne kartlegge virkningene av tiltaket er det ofte nødvendig å gjennomføre høringsrunder med andre sektormyndigheter. Se mer om tillatelser etter annet regelverk og saksutredningen [her](#).

4.3. Naturverdier og ulike kilder til kunnskap

Det må gjøres en vurdering av hvordan nydyrkingstiltaket vil påvirke naturverdiene i området. Artsen eller naturtypens forvaltningsstatus eller kategori på rødlista kan si noe om hvordan naturverdiene skal vektas i hver enkelt sak. Dersom det er registrert forekomster av trua arter eller naturtyper, prioriterte arter eller utvalgte naturtyper eller arealet som skal nydyrkes ligger i eller i nærheten av et område med vernestatus, vil dette veie tungt i saken. Arter eller naturtyper som ikke er regnet som nasjonalt trua kan være av regional eller lokal verdi. De vurderingene som er gjort, må komme tydelig frem i saksbehandlingen. Se mer om dette i [7.14](#).

4.3.1. Truede arter og naturtyper

Gjeldende rødlister³ gir oversikt over hvilke arter og naturtyper som står i fare for å forsvinne fra norsk natur. Ved behandling av søknad om nydyrking vil arter eller naturtyper som står i en truethetskategori på rødlista måtte tillegges særlig vekt.

Trua naturtyper som fram til i dag har vært særlig påvirket av nydyrking er for eksempel sørlig etablert sanddynemark, sanddynemark, strandeng og arealer med seminaturlig eng (slåttemark og naturbeitemark). Myrtypene terrengdekkende myr, rik åpen sørlig jordvannsmyr (rikmyr i låglandet), seminaturlig myr, atlantisk høgmyr og typisk høgmyr⁴ er også truede naturtyper som har gått tilbake i utbredelse på grunn av oppdyrking.

Naturtyper kartlagt etter DN-håndbok 13 og Miljødirektoratets instruks for kartlegging av naturtyper framkommer som egne polygoner i kartløsninger som for eksempel [Kilden](#) eller [Naturbase](#).

Artsobservasjoner i [Artskart](#) kan være nyttig i saksbehandlingen. Her er det viktig å vurdere kvaliteten på observasjonen og når den ble registrert. Det kan være nyttig å vurdere om arten er typisk for naturtypen den er observert i.

4.3.2. Prioriterte arter

I saksbehandlingen må det gjøres en vurdering av om nydyrkingstiltaket kan påvirke forekomster av prioriterte arter. Per 2020 er det tretten arter som har fått status som prioritert art etter naturmangfoldloven. Disse har egen forskrift og handlingsplan. I forskriftene for dragehode, svartkurle og trøndertorvmose er nydyrking eksplisitt listet opp som forbudt. Svarthalespove, underart islandica, er utpekt som prioritert art med økologisk funksjonsområde der nydyrking er forbudt.

Også for prioriterte arter der nydyrking ikke er nevnt eksplisitt som forbudt kan selve prioriteringen etter omstendighetene likevel være så tungtveiende at søknaden må avslås dersom nydyrkingstiltaket kan skade, forandre eller forringe individer av arten. Flere av de prioriterte artene er kulturbetinget, det vil si at deres habitat er i kulturlandskapet. Nydyrking kan være negativt for disse artene.

4.3.3. Utvalgte naturtyper

Hvilke naturtyper som har status som utvalgt naturtype framgår av [forskrift om utvalgte naturtyper etter naturmangfoldloven](#). Kommunen plikter å ta særskilt hensyn til forekomster av utvalgte naturtyper når kommunen treffer vedtak etter nydyrkingsforskriften. Det er likevel ikke meldeplikt⁵ jf. naturmangfoldloven § 55 for tiltaket når det søkes om nydyrking i utvalgte naturtyper.

4.4. Kulturlandskapsverdier og ulike kilder til kunnskap

Landbrukets kulturlandskap er skapt gjennom kontinuerlig bruk over tid. Tradisjonelle driftsformer som slått, brenning, høsting av lauv på trær og beiting har bidratt til å skape et variert landskap med viktige naturverdier og et mangfold av kulturminner. Dette gjelder også områder der det drives eller har blitt drevet tamreindrift med tradisjonelle metoder. Nydyrkingstiltakets påvirkning på kulturlandskap er derfor en viktig vurdering.

4.4.1. Verdifulle kulturlandskap og KULA-områder

I kartløsninger som for eksempel Kilden eller Naturbase kan man finne registreringer av såkalte «verdifulle kulturlandskap». Dette er data fra en omfattende nasjonal registrering på 1990-tallet av større kulturlandskapsområder som representerer viktige biologiske, økologiske og kulturhistoriske verdier. Riksantikvaren samarbeider med fylkeskommunene og Sametinget om et landsomfattende

³ Per 2020 er det [norsk rødliste for arter \(2015\)](#) og [norsk rødliste for naturtyper \(2018\)](#).

⁴ Samlebetegnelse for konsentrisk høgmyr, eksentrisk høgmyr og platåhøgmyr.

⁵ Se naturmangfoldloven § 55

register over kulturhistoriske landskap av nasjonal interesse (KULA). Etter hvert som registreringsarbeidet er ferdig legges informasjonen inn i Riksantikvarens database Askeladden. Informasjonen her er et nyttig kunnskapsgrunnlag i vurderingen av om et landskap er av nasjonal interesse, hva som er verdiene i et område og hvordan det bør ivaretas.

4.4.2. Utvalgte kulturlandskap i jordbruket

Ordningen Utvalgte kulturlandskap i jordbruket er et samarbeid mellom landbruks-, natur- og kulturminneforvaltningen. Områdene har aktiv jordbruksdrift og store verdier knyttet til både naturmangfold og kulturhistorie. Hensynet til natur- og kulturlandskapsverdiene vil veie tungt i slike områder. Det vil være ulikt hvordan en eventuell nydyrking vil påvirke disse verdiene fra område til område.

4.4.3. Verdensarvområder

Verdensarvområder har naturarv- og/eller kulturarvverdier som er ansett som verdifulle for verdenssamfunnet. I disse områdene er det derfor særlig viktig at konsekvenser av planlagte tiltak utredes godt. Før vedtak fattes, må det avklares om tiltaket har negativ effekt på de verdiene som ligger til grunn for at området er skrevet inn på UNESCOs verdensarvliste. Aktiv jordbruksdrift kan være avgjørende for å ta vare på verdensarvverdiene.

I hvert verdensarvområde er det en verdensarvkoordinator som kan kontaktes for informasjon. Fylkesmannen, fylkeskommunen og Sametinget skal uttale seg til søknader om nydyrking i verdensarvområder, jf. kapittel 4 om saksbehandling.

4.4. Særlig om kulturminner

Både synlige og ikke-synlige kulturminner kan være vernet gjennom kulturminneloven⁶. Alle kulturminner fra før 1537 er automatisk fredet, enten de er kjent og kartfestet eller ikke. Det samme gjelder for samiske kulturminner eldre enn 1917. Kulturminner fra etter 1537, eller samiske kulturminner fra etter 1917, kan være vedtaksfredet.

Ulike typer kulturminner som faller utenfor vernet etter kulturminneloven, eksempelvis steingjerder, rydningsrøyser og eldre trebygninger, har også betydning for kulturbetinga naturmangfold, som skjul og boplasser i leveområdene til ulike arter i kulturlandskapet. Kulturminner defineres som samiske hvis de knytter seg til levende eller nedtegnet samisk tradisjon eller faglig kunnskap som bekrefter tilknytning til samisk historie og forhistorie.

Informasjon om kjente automatisk fredete og vedtaksfredete kulturminner ligger i Riksantikvarens kulturminnedatabase Askeladden. Disse er også tilgjengelig som eget kartlag i andre innsynsløsninger som Kilden, Gårdskart og Naturbase.

For å avklare om et nydyrkingsareal kan inneholde automatisk fredete, eller andre, kulturminner, skal kulturminnemyndigheten i fylkeskommunen eller Sametinget bes om en uttalelse om dette. Mer om dette i [punkt 7.11](#).

4.5. Friluftsliv

Nydyrkingssøknaden må vurderes helhetlig med tanke på området rundt, herunder hvordan tilgangen på nydyrkingsfeltet er planlagt og hvordan dette påvirker landskapsbildet. Friluftsliv og allmenhetens tilgang til utmarksarealer rundt nydyrkingsfeltet er et hensyn som bør vurderes. Dersom det fra tidligere er etablert stier eller turveier o.l. som påvirkes av nydyrkingstiltaket, må det vurderes om tiltaket hindrer tilgang til slike ferdselsårer. Dersom nydyrkingen gjør at friluftslivet

⁶ Lov 9. juni 1978 nr. 50 – lov om kulturminner.

berøres i for sterk grad, kan dette være grunnlag for å avslå hele eller deler av søknaden, eller be om alternativ plassering.

4.6. Nærmere om driftsgrunnlaget

Ved avgjørelsen skal det etter forskriften § 5 andre ledd legges vekt på om det er ønskelig å styrke driftsgrunnlaget for driftsenheten. Spørsmålet om planen skal godkjennes, må vurderes i lys av om søkers driftsenhet objektivt sett styrkes ved at arealet nydyrkes. Det må tas i betraktning at et bredt sammensatt ressursgrunnlag kan bidra til å styrke drifta dersom arealene kan drives på en kostnadseffektiv måte.

4.6.1. Kun eiet areal skal regnes med i driftsgrunnlaget

Vurderingen av behovet for å styrke driftsgrunnlaget må knyttes til eiet areal, ikke areal som leies. Altså er det bare det arealet søker eier som inngår i driftsgrunnlaget når denne vurderingen gjøres.

4.6.2. Særlig om driftsmessig gode løsninger

Det skal videre legges vekt på om nydyrkingstiltaket legger til rette for driftsmessig gode løsninger. Dette innebærer at det skal legges vekt på løsninger som kan føre til reduserte kostnader ved drift. Det skal legges vekt på hvilke teigstørrelser som gir tjenlig drift sett i lys av den aktuelle produksjonen på teigen, og på utformingen av teigen med tanke på bruk av maskiner o.l. Videre skal det legges vekt på kjøreavstanden mellom det nydyrkede arealet, eksisterende jordbruksareal og driftssenteret.

4.7. Helhetsvurdering

Det må til slutt gjøres en avveining av hensynet til natur- og kulturlandskap mot hensynet til behovet for styrking av driftsgrunnlaget. Eventuelle negative konsekvenser tiltaket kan få for natur- og kulturlandskap kan begrenses ved å stille vilkår til tillatelsen. Les mer om vilkår [her](#).

Steingjerde i Finnøy, Rogaland. Foto: Kari Stensgaard, NIBIO.

5 Nydyrking av myr – søknad om dispensasjon

§ 5 A (nydyrking av myr)

Nydyrking av myr er ikke tillatt.

Kommunen kan i særlige tilfeller gi dispensasjon til nydyrking av myr;

1. når grunneier mister andre produksjonsarealer på grunn av tap av leiejord eller ved utbygging i offentlig regi som samferdselstiltak eller lignende,
2. der grunneiers eneste dyrkingsressurs er myr, eller
3. for å ivareta særskilte produksjoner i myr på fjellgrunn.

Dersom det omsøkte myrarealet har en gjennomsnittsdyp på mer enn 1 meter (dyp myr), er dispensasjon i tillegg betinget av at dyp myr er det eneste tilgjengelige dyrkingsarealet på eiendommen. Dette gjelder imidlertid ikke for tilfeller omfattet av punkt 3 over.

Dispensasjon etter andre ledd kan bare gis når behovet for tiltaket tilsier at hensynet til natur- og kulturlandskapsverdiene og hensynet til klima må vike. I denne vurderingen skal det legges vekt på størrelsen på myrarealet som skal dyrkes opp, hensynet til en rasjonell arrondering, grunneiers tilgang på andre dyrkingsarealer og om det er mulig å ta i bruk dokumenterte klimagassreducerende dyrkingsmetoder.

Søkeren må dokumentere at det omsøkte tiltaket er av vesentlig betydning for å opprettholde drifta.

Når nydyrkingstiltaket er gjennomført skal grunneier gi melding til kommunen. Kommunen skal gjennomføre ferdiggodkjenning av nydyrkingstiltaket og registrere dette i KOSTRA.

5.1.1 Nydyrking av myr er ikke tillatt

Jordloven § 11 andre ledd åpner for at bestemmelser om nydyrking kan fastsettes av klimahensyn. Se omtale innledningsvis i punkt [1.3](#). Utgangspunktet er at nydyrking av myr ikke er tillatt.

5.1.2 Det kan gis dispensasjon fra forbudet i særlige tilfeller

Kommunen er gitt myndighet til i særlige tilfeller å gi dispensasjon fra forbudet. Gjelder søknaden om godkjenning av plan for nydyrking arealer som defineres som myr (se omtale), må det søkes om dispensasjon. Dispensasjonsbestemmelsen viser til hvilke momenter det skal legges vekt på i vurderingen. Disse vurderingene vil komme i tillegg til krav til begrunnelsen i vedtaket som følger av § 10. Se mer om § 10 [her](#). Det er viktig at begrunnelsen i vedtaket viser at dispensasjonsvurderingen er gjort i tråd med forskriften.

Det kan kun gis dispensasjon i «særlige tilfeller». I forskriften er det uttømmende angitt hva som regnes som «særlige tilfeller». Dette betyr at det ikke kan gis dispensasjon fra forbudet i andre tilfeller enn de som følger av forskriften. Disse særlige tilfellene er likevel bare inngangsvilkår. Det at søknaden om dispensasjon faller inn under et av disse tilfellene, er dermed ikke nok for å gi dispensasjon fra forbudet. Det skal foretas en helhetsvurdering, se mer om dette nedenfor.

5.1.3. Grunneiers situasjon avgjør

Forskriften viser til at det er «grunneier» som må oppfylle vilkåret om å miste areal. Det er grunneiers situasjon som er utgangspunktet for vurderingen. Se ellers kap. 3.1 om hvem som kan søke.

For at dette vilkåret skal være oppfylt, må det legges fram dokumentasjon på at grunneier har mistet andre produktive arealer og derfor har behov for å nydyrke myr.

5.1.4. Ved tap av leiejord

Her må grunneieren dokumentere tap av leiejord i form av (utgått) skriftlig leiekontrakt i tråd med vilkårene i jordloven § 8 annet ledd. Med tap av leiejord menes at jordleieforholdet opphører. Det er ikke angitt i forskriften hvor lenge leieforholdet må ha vart, eller hvor stor del av driftsgrunnlaget leiejorda må ha utgjort for å oppfylle vilkåret. Det må uansett ha vært et reelt leieforhold, som følger vilkårene i jordloven § 8 annet ledd som nevnt ovenfor. Dokumentasjon på leieforholdet skal legges ved søknaden.

5.1.5. Ved utbygging i offentlig regi som samferdselstiltak eller lignende

Hvis grunneier mister produksjonsareal på grunn av utbygging i offentlig regi, som samferdselstiltak eller lignende, må dette dokumenteres og legges ved dispensasjonssøknaden. Vilkåret knytter seg til utbygging i offentlig regi. Et sentralt punkt her er at grunneieren ikke rår over situasjonen ved tapet av produksjonsarealer. Utbyggingstiltak der grunneier eller andre private er tiltakshaver faller dermed utenom.

5.1.6. Der grunneiers eneste dyrkingsressurs er myr

Dersom det dyrkbare arealet på eiendommen kun består av myr, kan det også søkes om dispensasjon. I motsatt fall ville et forbud mot nydyrking av myr i praksis bety et forbud mot nydyrking i sin helhet for enkelte. Det er derfor åpnet for at det for slike eiendommer kan gis dispensasjon.

5.1.7. For å ivareta særskilte produksjoner i myr på fjellgrunn

Enkelte steder i Norge, som for eksempel på Smøla i Møre og Romsdal, finnes det ikke andre arealer å dyrke opp enn dyp myr. I forbindelse med endringen av jordloven § 11 andre ledd ble det fra flere hold fremhevet at jordbruket i slike områder vil bli rammet særlig hardt ved et generelt forbud mot nydyrking av myr.

I områder hvor det ikke finnes andre dyrkingsressurser, kan det gis dispensasjon. Det må komme fram av vedtakets begrunnelse at man anser vilkåret (særskilte produksjoner i myr på fjellgrunn) som oppfylt.

5.2. Spesielt om dyp myr

Dersom arealet det søkes om dispensasjon for regnes som dyp myr, er det etter § 5 annet ledd nr. 1 eller 2 i tillegg et vilkår at dyp myr er det eneste tilgjengelige dyrkingsarealet på eiendommen. Dette gjelder ikke for tilfeller som omfattes av annet ledd nr. 3.

Når det søkes dispensasjon for dyrking av dyp myr, må det dokumenteres at alt tilgjengelig dyrkingsareal på eiendommen er dyp myr. Myra regnes som dyp når det meste av arealet har et torvlag på mer enn 1 meter. Les mer om dette i punkt [2.4](#). Kart som viser myrddybde, er tilgjengelig i [NIBIOs kartinnsynsløsning Kilden](#).

Arealer av dyrkbar myr i Norge har blitt kartlagt med det økonomiske kartverket fra 1965 og fram til overgangen til AR5 i 2007. Myrareal som kunne være aktuell for oppdyrking eller skogplanting ble da kartlagt og klassifisert etter torvdybde. Dette betyr at det finnes kart over torvdybde for det meste av de myrarealene som er aktuelle for oppdyrking i dag. Les mer om dette på [NIBIOs nettsider](#).

Dokumentasjonskravet om myrdybde må være ansett som oppfylt ved å vise til kartlaget i Kilden. I de tilfeller der slike data ikke finnes, må søker sørge for at myrdybden dokumenteres. Kartleggingen kan gjøres etter samme metodikk som i håndbok for markslagsklassifikasjon i økonomisk kartverk⁷.

5.3. Disposisjon kan bare gis når behovet for tiltaket tilsier at hensynet til natur- og kulturlandskapsverdiene og hensynet til klima må vike

Dersom disposisjonssøknaden faller inn under et av de «særlige tilfellene» som nevnt ovenfor, kan disposisjon bare gis når behovet for tiltaket er mer tungtveiende enn hensynet til natur- og kulturlandskap og hensynet til klima.

5.3.1. Hensynet til natur- og kulturlandskap

Hensynet til natur- og kulturlandskap er allerede et hensyn det særlig skal legges vekt på etter forskriften. Når det gjelder myr, er det både dens egenskaper som naturlig flomdemper og habitat for biologisk mangfold som utgjør natur- og kulturlandskapsverdiene. Flere myrtyper står også oppført på rødlista for naturtyper med en truetkategorikategori. Mer om denne vurderingen i [kapittel 4](#). Ved vurderingen av hvordan nydyrkingen berører natur- og kulturlandskapet, må det gjøres en vurdering av arealet som det søkes disposisjon for å dyrke opp og arealet omkring. Prinsippene i naturmangfoldloven §§ 8-12 kommer til anvendelse her, se punkt [7.10.3](#).

5.3.2. Hensynet til klima

Myr er lagringsplass for organisk materiale, særlig karbon, og dermed kilde til utslipp av klimagasser som metan, lystgass og karbondioksid. Forbudet mot nydyrking av myr er gitt nettopp av hensyn til klimaet. Dermed er klimahensynet et tungtveiende argument mot å gi disposisjon. Hensynet til klima skal kun vurderes i saker som gjelder søknad om disposisjon.

I vurderingen skal kommunen, etter forskriften § 5A fjerde ledd, blant annet legge vekt på størrelsen på myrarealet og arrondering. Størrelsen på nydyrkingsarealet, sammen med dybden på myra, vil samlet sett si noe om hvor omfattende klimagassutslippene vil være. Oppdyrking av et større areal med dyp myr, vil gi mer utslipp enn et lite areal med grunn myr.

5.4. Grunneiers tilgang på andre arealer

Grunneiers tilgang på andre arealer er også et moment i vurderingen. I de tilfeller der grunneier har dyrkbare arealer som ikke er myr på eiendommen sin, taler dette for at det ikke gis disposisjon. Her må hensynet til en rasjonell arrondering imidlertid også vurderes.

5.5. Dokumenterte klimagassreduserende dyrkingsmetoder

I vurderingen av om det kan gis disposisjon, skal det etter forskriften § 5A fjerde ledd siste punktum vurderes om det kan tas i bruk dokumenterte klimagassreduserende dyrkingsmetoder. Per 2020 er det ingen dyrkingsmetoder som helt klart er dokumentert klimagassreduserende, men det forskes på dette området.

⁷ Bjørndal, I. 2007. Markslagsklassifikasjon i økonomisk kartverk. Håndbok fra Skog og landskap 01/2007.

5.6. Vesentlig betydning for å opprettholde drifta

For at det skal gis dispensasjon fra forbudet, må søkeren dokumentere at nydyrkingen er av vesentlig betydning for å opprettholde drifta. Dette innebærer at dispensasjon fra forbudet bare kan gis i de tilfeller søkeren er avhengig av nydyrking som omsøkt for å fortsette sin virksomhet, og det ikke finnes andre alternativer.

5.7. Ferdiggodkjenning av nydyrkingstiltaket når det er gitt dispensasjon

Når nydyrkingstiltaket er gjennomført skal grunneier gi melding til kommunen. Tillatelsen faller bort etter tre år dersom tiltaket ikke er igangsatt jf. [3.2](#). Kommunen skal gjennomføre ferdiggodkjenning av nydyrkingstiltaket og registrere dette i KOSTRA. Kommunene skal rapportere gjennom KOSTRA på antall dispensasjoner gitt, og skal også rapportere når disse er ferdiggodkjent av kommunen. Dette er en ny, men begrenset oppgave for kommunene, og gjelder kun de tilfellene hvor det gis dispensasjon til å dyrke myr. Rapporteringskravet vil bidra til å styrke grunnlaget for å beregne klimagasseffekten knyttet til nydyrking av myr.

Foto: Synnøve Rivedal, NIBIO.

6. Rammer for tillatelsen

§ 6 (begrensinger i adgangen til å nydyrke)

Ved nydyrking skal det settes igjen en vegetasjonssone mot vassdrag. Langs vassdrag med årssikker vannføring skal sonen være minst 6 meter målt ved normal vannføring. Langs vassdrag uten årssikker vannføring skal sonen være minst 2 meter. Som vassdrag regnes stillestående eller rennende overflatevann med årssikker vannføring og vannløp uten årssikker vannføring dersom det adskiller seg tydelig fra omgivelsene.

Nydyrking av areal over 50 dekar skal vurderes konsekvensutredet før vedtak fattes, jf. forskrift 21. juni 2017 nr. 854 om konsekvensutredninger § 8, jf. vedlegg II nr. 1 bokstav b). Det samme gjelder for nydyrkingstiltak på mindre enn 50 dekar dersom det ikke kan utelukkes at tiltaket kan få vesentlige virkninger for naturmangfold eller for andre viktige miljøhensyn.

6.1. Nærmere om vassdrag

Ved nydyrking skal det settes igjen en vegetasjonssone mot vassdrag fri for inngrep. Plan for nydyrking av arealer som grenser til vassdrag skal ikke godkjennes uten at det blir satt igjen en naturlig vegetasjonssone. Dette er på grunn av hensynet til landskapsbildet, og fordi slike vegetasjonssoner ofte gir grunnlag for biologisk mangfold. Vegetasjonssonen er også viktig for å hindre avrenning og erosjon. Vegetasjonssonen kan bestå av lave grasvekster eller trær og busker, avhengig av de naturforholdene som fantes på stedet før nydyrkingstiltaket.

Som vassdrag regnes stillestående eller rennende overflatevann med årssikker vannføring, og vannløp uten årssikker vannføring dersom det adskiller seg tydelig fra omgivelsene. Det skilles ikke på naturlige og kunstige eller modifiserte vassdrag.

6.2. Enhver har aktsomhetsplikt

Enhver skal opptre aktsomt for å unngå skade eller ulempe i vassdraget for allmenne eller private interesser, jf. vannressursloven § 5. Vassdragstiltak skal planlegges og gjennomføres slik at de er til minst mulig skade og ulempe for allmenne og private interesser. Som eksempler på allmenne interesser kan nevnes fiskens frie gang, allmenn ferdsel, naturvern, biologisk mangfold, friluftsliv, vitenskapelig interesse, kultur- og landskapshensyn, jordvern, hensyn til flom og skred mv. Denne plikten gjelder så langt den kan oppfylles uten uforholdsmessig utgift eller ulempe. Dette er også relevant i forbindelse med nydyrking når tiltaket berører vassdrag. Ta kontakt med NVE ved nærmere spørsmål om aktsomhetsplikten.

6.3 Vassdrag med og uten årssikker vannføring

Med årssikker vannføring menes vannspeil og vassdrag som i normalår er vannførende hele året. Vassdraget må anses å ha årssikker vannføring dersom vassdraget ikke tørker ut oftere enn hvert tiende år i gjennomsnitt. Om et vassdrag eller deler av et vassdrag går tørt under ekstreme tørke- eller temperaturforhold, kan vannføringen likevel regnes som årssikker.

6.4. Bredden på vegetasjonssonen

Hvor bred vegetasjonssonen skal være, avhenger av om vassdraget har årssikker vannføring eller ikke. Bredden på vegetasjonssonen beregnes fra vannspeil ved normal vannstand. Dersom vassdraget er regulert, måles det fra høyeste tillatte reguleringshøyde.

Langs vassdrag med årssikker vannføring skal sonen være minst 6 meter målt ved normal vannføring. Langs vassdrag uten årssikker vannføring skal sonen være minst 2 meter.

6.5. Hva slags tiltak er tillatt i vegetasjonssonen?

I vegetasjonssonen er det ikke tillatt med nydyrking til overflatedyrka eller fulldyrka jord. Det er likevel tillatt med annen skånsom skjøtsel av vegetasjon i kantsonen.

6.6. Kort om konsekvensutredninger

For nydyrkingstiltak over 50 dekar er det et absolutt vilkår at det er foretatt en vurdering av om tiltaket skal konsekvensutredes. Dersom kommunen vurderer at tiltaket må konsekvensutredes, kan det ikke gjøres vedtak i nydyrkingssøknaden før konsekvensutredning er gjennomført. Resultatet av konsekvensutredningen inngår da i det vurderingsgrunnlaget kommunen skal fatte vedtaket på bakgrunn av. Ved nydyrkingstiltak på mindre enn 50 dekar skal det også vurderes om tiltaket skal konsekvensutredes - så fremt det ikke kan utelukkes at tiltaket kan få vesentlige virkninger for naturmangfold eller for andre viktige miljøhensyn.

6.7. Når godkjenning ikke kan gis

Dersom godkjenning ikke kan gis, jf. vurderingene over, bør kommunen vurdere om nydyrkingstiltaket kan utformes på en annen måte. Kommunen kan vurdere om nydyrking kan skje på et annet sted på eiendommen, hvor tiltaket ikke kommer i konflikt med natur- og kulturlandskapsverdiene. Les mer om utforming av vilkår [her](#). Les mer om alternativ plassering av nydyrkingsfeltet [her](#).

Nydyrka felt i Grong. Foto: Frode Bentzen, NIBIO.

7. Saksbehandling

§ 7 (søknad om godkjenning av plan for nydyrking)

Søknad om godkjenning av plan for nydyrking skal skrives på skjema fastsatt av Landbruksdirektoratet og sendes kommunen.

Søknaden skal inneholde en kartdel som viser det planlagte nydyrkingsarealet, eiendommen og området omkring. Kartdelen skal vise atkomsten til nydyrkingsarealet. Søknaden skal følges av en plan for grøfting, og inneholde opplysninger om planlagt drift av nydyrkingsarealet.

Søknaden skal angi hvilke økonomiske og driftsmessige fordeler som oppnås ved nydyrkingen.

7.1. Søknadens innhold

Søknad om godkjenning av plan for nydyrking skal inneholde følgende dokumentasjon:

- Ferdig utfylt søknadsskjema.
- Kart som viser det planlagte nydyrkingsarealet, eiendommen det skal nydyrkes på, området rundt og atkomsten til nydyrkingsfeltet.
- Plan for drenering.
- Plan for drift av nydyrkingsarealet.
- Redegjørelse for hvilke økonomiske og driftsmessige fordeler nydyrkingen vil oppnå.

Søknaden bør også inneholde:

- En vurdering av tiltakets virkning for landskapsbildet, naturmangfold og kulturminner.
- En foreløpig vurdering av om tiltaket bør konsekvensutredes.
- Nødvendige tillatelser etter annet regelverk.
- Informasjon om dyrkingsmetode.

7.2. Når skal søknaden stilles i bero eller avvises?

Forskriften stiller absolutte krav til innholdet i søknaden. Hvis søknaden mangler ett eller flere av punktene ovenfor, må søknaden avvises eller stilles i bero. Om søknaden skal avvises eller stilles i bero, avhenger av hva som er mest hensiktsmessig for saksgangen.

Å stille søknaden i bero kan være en praktisk måte å behandle en mangelfull søknad på. Søker må få et brev med beskjed om at søknaden ikke vil bli behandlet før riktig dokumentasjon sendes kommunen. Det er praktisk om kommunen gir søker en frist for å sende inn den manglende dokumentasjonen.

Etter forskriften er det også hjemmel til å avvise søknaden. Søker må få brev med vedtak om avvisning av søknaden. Avvisning er et enkeltvedtak som skal begrunnes, og kommunen må samtidig vise til hvilke mangler søknaden har. Søker må få beskjed om hvordan man går fram for å sende inn en ny søknad med all nødvendig informasjon, slik at kommunen kan ta saken opp til behandling. Et vedtak om avvisning kan påklages, og dette må også søker få orientering om.

7.3. Utfylling av søknadsskjema og veiledning

Søker skal benytte søknadsskjema fastsatt av Landbruksdirektoratet.

Søker skal utarbeide en plan for nydyrking, jf. forskriften § 4. Den som ikke selv har tilstrekkelige kunnskaper til å utarbeide planen, må skaffe seg faglig kvalifisert hjelp, for eksempel ved utformingen av grøfteplanen for arealet.

Nydyrkingen kan ikke iverksettes før det er fattet vedtak om godkjenning av planen.

7.4. Søkernes egen vurdering av tiltakets virkninger for miljøkvaliteter

Søknaden bør inneholde en vurdering av tiltakets innvirkning på miljøkvaliteter som landskapsbildet, naturmangfold og kulturminner. Denne vurderingen kan gjøres samlet med vurdering av behov for konsekvensutredning, se punkt [7.9](#). I likhet med for utarbeidelse av grøfteplan, kan søker også her bruke faglig kvalifisert hjelp for å vurdere tiltakets innvirkning på miljøkvalitetene.

Hvis søknaden mangler slike miljøvurderinger, kan kommunen kreve at søker utarbeider alternative løsninger for nydyrkingen.

7.5. Behov for tillatelser etter annet regelverk

Nydyrkingen kan kreve tillatelser etter annet regelverk. Det er søkers ansvar å skaffe slike tillatelser ved godkjenning av plan for nydyrking. Dersom slike tillatelser er innhentet i forkant, bør disse legges ved søknaden. Samtidig har forvaltningen en alminnelig veiledningsplikt, som betyr at forvaltningen må gi søkeren nok informasjon slik at han eller hun kan ivareta sine interesser i en bestemt sak. I forbindelse med søknad om nydyrking, kan dette innebære å informere om praksis etter nydyrkingsforskriften, men det kan også bety å vise til hvilke andre tillatelser søkeren trenger for å kunne søke om godkjenning av plan for nydyrking. Likevel er det søkers ansvar å innhente nødvendige tillatelser før nydyrkingen iverksettes.

7.5.1. Kulturminner

Regional kulturminnemyndighet, ved fylkeskommunen og Sametinget, skal høres i nydyrkingssaker. Se nærmere om dette i punkt [7.11](#).

Etter kulturminneloven § 9 har søker i tillegg en undersøkelsesplikt ved større private tiltak. Nydyrking som utgjør 15 dekar eller mer av samlet areal over en periode på 5 år, er å regne som et større privat tiltak. Hvis nydyrkingen er å regne som et større privat tiltak, må kulturminnemyndigheten (fylkeskommunen og/eller Sametinget) gi uttalelse innen tre måneder fra planen for tiltaket er sendt inn. Dette kan bety at søknaden om godkjenning av plan for nydyrking kan behandles ferdig av kommunen, men at tiltaket ikke kan iverksettes før fristen for kulturminnemyndighetens uttalelse har gått ut.

Se nærmere i Klima- og miljødepartementets [rundskriv](#) for tiltak som omfattes av både nydyrkingsforskriften og kulturminneloven §§ 9 og 10 om undersøkelsesplikt og kostnadsdekning.

7.5.2. Vassdrag

Vassdragstiltak som kan være til nevneverdig skade eller ulempe for allmenne eller private interesser i vassdraget, må ha konsesjon fra NVE. Hvis det er usikkert om tiltaket trenger slik konsesjon eller ei, kan søker be NVE vurdere konsesjonsplikt. Dersom plan for nydyrking omfatter tiltak i vassdrag,

bør kommunen sende søknaden til NVE, og be om en vurdering av samordning av tillatelser. NVE avgir uttalelse om tiltaket krever konsesjon eller ikke. En forutsetning for å beslutte at vassdragstiltaket ikke trenger konsesjon, er at konsekvensene ved vassdragstiltaket er tilstrekkelig utredet.

Bekkelukkinger eller omlegging av bekker vil normalt være tiltak som berører allmenne interesser, og kan kreve konsesjon etter vannressursloven eller reguleringsplan etter plan- og bygningsloven. Hvis slike tiltak inngår i planen for nydyrking, er det nødvendig at forholdet til vannressursloven avklares ved behandlingen av planen for nydyrking.

For slike tiltak gjelder også [statlige planretningslinjer for klima- og energiplanlegging og klimatilpasning](#).

Se nærmere i NVEs [veileder](#) til vannressursloven og deres behandling av vassdrags- og grunnvannstiltak.

7.6. Fysiske tiltak i vassdrag

Enkelte fysiske tiltak i vassdrag kan kreve tillatelse fra fylkesmannen eller fylkeskommunen etter [forskrift om fysiske tiltak i vassdrag](#). Fylkesmannen er rette myndighet dersom tiltaket skjer i vassdrag som berører anadrome laksefisker (laks og/eller sjøørret). Fylkeskommunen er rette myndighet dersom tiltaket ikke skjer i strekninger med anadrome laksefisker.

7.7. Vannforskriften

Som sektormyndighet etter vannforskriften må kommunen vurdere kravene i vannforskriften når den vurderer om plan for nydyrking skal godkjennes. Herunder om nydyrkingstiltaket kan medføre forringelse av vannforekomster eller at miljømål om god vanntilstand ikke nås. Dersom nydyrkingen kan føre til forringelse av en eller flere vannforekomster eller det er fare for at miljømålet om god tilstand ikke nås, bør man vurdere å gi avslag på søknaden.

I tilfeller hvor vannforekomsten har tilstand «svært god», kan nydyrkingen tillates hvis tiltaket fører til at forekomsten får «god tilstand» forutsatt av vilkårene i § 12 annet ledd er oppfylt.

Det kan stilles vilkår som gjør at det likevel kan gis tillatelse. Se mer om vilkår [her](#).

7.8. Forurensningsloven (bakkeplanering)

Planering av areal over ett dekar krever tillatelse fra kommunen. Bestemmelsene om bakkeplanering står i forurensningsforskriften [kapittel 4](#).

Ifølge forurensningsforskriften skal alle bakkeplaneringer gjøres i samsvar med [Tekniske retningslinjer for anlegg, drift og vedlikehold av planeringsfelt](#) fastsatt av Landbruks- og matdepartementet.

7.9. Når skal søknaden inneholde en konsekvensutredning?

Forskrift om konsekvensutredninger (KU-forskriften) § 8 fastsetter at tiltak som inngår i forskriftens vedlegg II skal konsekvensutredes hvis de kan få vesentlige virkninger for miljø og samfunn. Søker (forslagsstiller etter KU-forskriften) skal gi informasjon og en foreløpig vurdering av KU-plikt. Kommunen som ansvarlig myndighet skal foreta og begrunne vurderingen om KU-plikt.

Vurderingen av tiltakets virkning på miljø og samfunn følger av forskriften § 10. Nydyrking inngår som et tiltak i forskriftens vedlegg II bokstav a.1.b:

«Prosjekter for bruk av uoppdyrkede landområder eller delvis naturlige områder til intensivt landbruk, herunder nydyrking på mer enn 50 dekar. Også mindre tiltak skal behandles etter kapittel 5 og 6 dersom det ikke kan utelukkes at tiltaket kan få vesentlige virkninger for naturmangfold eller andre viktige miljøhensyn.»

Nydyrkingstiltak over 50 dekar skal vurderes etter § 10 og videre behandling for konsekvensutredning, se forskriftens kapittel 5 og 6. Også tiltak under 50 dekar skal vurderes konsekvensutredet. Hvis man kan utelukke at tiltaket ikke kan få vesentlige virkninger for miljø og samfunn, trenger man ikke vurdere konsekvensutredning. «Utelukke» er et sterkt begrep, og innebærer at man med stor sannsynlighet vet at tiltaket ikke kan få slike virkninger. Dersom det ikke foretas en slik vurdering, skal dette begrunnes nærmere.

7.9.1. Søkers egen vurdering

Søker skal selv gjøre en foreløpig vurdering av tiltakets innvirkning på miljø og samfunn som grunnlag for vurdering av om tiltaket krever konsekvensutredning. En slik vurdering kan gjøres i samband med en vurdering av tiltakets innvirkning for miljøkvaliteter, se punkt 7.4. Imidlertid vil en foreløpig vurdering etter KU-forskriften ofte være bredere enn det som følger av nydyrkingsforskriften. Søker må legge inn nok dokumentasjon for at kommunen kan vurdere om tiltakets virkninger for miljø og samfunn.

Se nærmere i Kommunal- og moderniseringsdepartementet og Klima- og miljødepartementets [veileder](#) om vurdering av tiltak etter KU-forskriften § 10.

§ 9 (saksforberedelse)

Før vedtak treffes, skal kommunen innhente de uttalelser som er nødvendige, jf. § 1, og ellers sørge for at saken er så godt opplyst som mulig. Hensynet til natur- og kulturlandskapsverdier skal vurderes for større områder uavhengig av eiendomsgrenser.

Regional kulturminnemyndighet skal gis anledning til å uttale seg. Sametinget skal gis anledning til å uttale seg dersom nydyrkingen kan berøre samiske kulturminner. Fylkesmannen skal gis anledning til å uttale seg der nydyrkingen kan berøre vesentlige natur- og kulturlandskapsverdier.

Det skal settes en uttalefrist på minst en måned.

Dersom det i planen for nydyrking ikke er tatt hensyn til natur- og kulturlandskapsverdier, kan kommunen kreve at det utarbeides alternative løsninger.

7.10. Saksutredning

Kommunen har en alminnelig plikt til å utrede saken slik at den er opplyst så godt som mulig før avgjørelse treffes. Hvor omfattende utredningen bør være, avhenger av hvilke interesser som berøres av avgjørelsen. Vurderingen som må gjøres, er en avveining mellom søkerens behov for å gå godkjent tiltaket, mot hvilke konsekvenser tiltaket vil ha for natur- og kulturlandskap.

7.10.1. «Så godt opplyst som mulig»

Søknaden må inneholde de opplysningene kommunen trenger for å ta stilling til saken. Samtidig kan det oppstå spørsmål i forbindelse med saksutredningen som kanskje ikke er belyst i søknaden. Det kan også være opplysninger som søkeren har oppgitt i søknaden som saksbehandleren har spørsmål rundt. Videre kan det foreligge opplysninger som kommer fra andre enn søkeren, eksempelvis en nabo eller annen person eller instans som har uttalt seg i forbindelse med saksforberedelsen. Hvis dette er opplysninger eller forhold av betydning for avgjørelsen, skal kommunen sende disse opplysningene til søkeren. Søkeren kan så velge om han eller hun vil uttale seg om disse opplysningene. Kommunen kan deretter fatte vedtak i saken.

Kommunen har en alminnelig plikt til å sørge for at saken er så godt opplyst som mulig før vedtak treffes, samtidig som det er søkers ansvar å redegjøre for behovet for nydyrking og tiltakets virkninger.

Dersom søker ikke har gjort en vurdering av tiltakets innvirkning på miljøkvaliteter, kan kommunen sende saken tilbake til søker, og kreve en slik vurdering. Kommunen kan også kreve at det legges fram alternative områder for nydyrking.

I saksutredningen må kommunen være tydelig på hvilke opplysninger de har hatt tilgang på, hvordan disse opplysningene har kommet fram og hvordan de selv vurderer disse opplysningene.

7.10.2. Befaring

I mange nydyrkingsaker vil det være nødvendig med en befaring for å skaffe seg et godt nok inntrykk av nydyrkingsområdet og området rundt. Søker bør varsles om befaring god tid i forkant, og gis anledning til å delta. Befaringen bør fortrinnsvis gjennomføres når det er snø- og isfritt, slik at man kan få et riktig bilde av området som skal dyrkes opp. Det bør føres et kort referat fra befaringen, som også bør sendes til søker i etterkant.

7.10.3. Vurdering etter naturmangfoldloven §§ 8-12

Søknad om godkjenning av plan for nydyrking skal vurderes etter naturmangfoldlovens prinsipper for avgjørelser som berører naturmangfold. Vurderingen må følge av vedtakets begrunnelse, se mer i punkt [7.14](#). For nærmere omtale av vurderingen som skal gjøres etter naturmangfoldloven kapittel II, se denne [veilederen](#).

7.11. Høring av nydyrkingssøknaden

Ifølge forskriften skal kommunen innhente de uttalelser som er nødvendige for å opplyse saken. Dette betyr at kommunen må gjøre en konkret vurdering av hvem som bør høres for å sikre et godt nok kunnskapsgrunnlag før kommunen fattar vedtak. Det kan for eksempel være at saken bør sendes til NVE hvis kommunen trenger en vurdering av om tiltaket er konsesjonspliktig etter vannressursloven, hvis søker ikke allerede har innhentet en slik vurdering. Målet må uansett være at saken er godt nok opplyst før kommunen fattar vedtak.

7.11.1. Frist for uttalelse

Kommunen setter frist for uttalelse for høringspartene. Fristen bør framgå av oversendelsen. Fristen kan ikke settes kortere enn 1 måned. Som omtalt ovenfor, vil søker i større nydyrkingssaker (over 15 dekar) i tillegg ha en selvstendig undersøkelsesplikt etter kulturminneloven. Her har kulturminnemyndigheten etter kulturminneloven tre måneders frist til å avgi uttalelse. Se nærmere i [rundskrivet om undersøkelsesplikt](#) i nydyrkingssaker.

7.11.2. Regional kulturminnemyndighet skal gis anledning til å uttale seg

Fylkeskommunen er regional kulturminnemyndighet, og skal gis anledning til å uttale seg i alle nydyrkingssaker. Søknad om godkjenning av plan for nydyrking skal derfor alltid sendes fylkeskommunen.

7.11.3. Sametinget skal gis anledning til å uttale seg når tiltaket kan berøre samiske kulturminner

Samiske kulturminner er spor etter samisk bruk og tilstedeværelse i landskapet. Alle samiske kulturminner fra 1917 eller eldre er automatisk fredet. Se nærmere om samiske kulturminner på Sametinget sine [nettsider](#). I saker der nydyrkingen kan berøre samiske kulturminner, skal saken sendes Sametinget til uttalelse.

7.11.4. Fylkesmannen skal gis anledning til å uttale seg når tiltaket kan berøre vesentlige natur- og kulturlandskapsverdier

Fylkesmannen skal gis anledning til å uttale seg når tiltaket kan berøre vesentlige natur- og kulturlandskapsverdier. Tiltaket vil i mindre eller større grad berøre natur- og kulturlandskapsverdier. Hva som er «vesentlig» blir derfor en vurdering av hvilke arter eller naturtyper som blir berørt, og verdien av disse. Om saken skal på høring til fylkesmannen eller ei avhenger derfor av resultatet av kommunens saksutredning, nærmere bestemt vurderingen av hvilke natur- og kulturlandskapsverdier som blir berørt. Dersom nydyrkingsfeltet ligger i eller i nærheten av en truet naturtype, verneområde eller et areal av en utvalgt naturtype, bør fylkesmannen få saken til uttalelse. Det samme gjelder dersom det i området er gjort registreringer av truede arter eller arter som har fått status som prioritert art etter naturmangfoldloven. Mer om dette under [punkt 4.1](#)

7.12. Særlig om myr

Dersom nydyrkingen berører myr, og søknaden må behandles etter dispensasjonsbestemmelsen, bør fylkesmannen få saken til uttalelse. Dette har sammenheng med at myr normalt vil utgjøre en vesentlige natur- og kulturlandskapsverdi.

7.13. Spesielt om vilkår

Vilkår er betingelser for at nydyrkingen kan tillates. Det kan være nødvendig å stille vilkår for å ivareta hensynene til natur- og kulturlandskapsinteresser som forskriften særlig er satt til å ivareta, eller andre sektorinteresser. Hvis det er aktuelt å stille vilkår til tillatelsen, bør søkeren i saksforberedelsen involveres og bli spurt om man aksepterer vilkårene som blir stilt. Ved å involvere søkeren tidlig i prosessen, unngår man senere klager i saken fordi søkeren ikke har vært forberedt på at tillatelse eventuelt ble gitt på vilkår. Hvis søkeren gir uttrykk for at han eller hun ikke vil akseptere vilkårene, bør det vurderes om tillatelsen kan gis uten vilkår eller om det bør gis avslag.

Forvaltningens hjemmel til å stille vilkår til en tillatelse følger både av ulovfestet rett og av nydyrkingsforskriften § 4. Vilkårene som stilles må ha en saklig sammenheng med formålet med regelverket, og de må ikke være «uforholdsmessig tyngende». Kommunen må gjøre en avveining mellom hensynet man søker å ivareta opp mot kostnadene eller ulempene vilkårene medfører for søker.

Det er viktig å formulere vilkårene på en klar måte, slik at det blir lite rom for tolkning. Det bør settes frist for gjennomføring av vilkår, med en så presis beskrivelse som mulig. Eksempel:

«Det er et vilkår for godkjenning av plan for nydyrking at det etableres en fangdam på 5 kvm som anvist på kart. Dammen skal ferdigstilles i forkant av dyrkingen, og må godkjennes av kommunen før resten av arbeidet kan starte.»

Andre eksempler på aktuelle vilkår er hvordan nydyrkingsfeltet skal utformes, feltets størrelse, dyrkingsmetode, forutsetning om å holde bekker åpne, om deponi av masser, bruk av tunge maskiner i anleggsperioden, og ulike kompenserende tiltak for å begrense eventuelle negative virkninger av nydyrkingen.

Åkerlandskap i Ringsaker, Innlandet. Foto: Lars Sandved Dalen, NIBIO.

§ 10 (vedtakets innhold)

Det skal gå fram av kommunens avgjørelse hvilke natur- og kulturlandskapsverdier som berøres, og hvilke konsekvenser nydyrkingen får for disse, jf. naturmangfoldloven § 7.

7.14. Krav til begrunnelsen

Vedtaket skal inneholde en begrunnelse som setter søker i stand til å ivareta sine interesser. Forvaltningsloven § 25 stiller disse minimumskrav til vedtaket:

- Regelverket vedtaket bygger på.
- Faktiske forhold som er lagt til grunn.
- Den skjønsmessige vurderingen som er gjort og hovedhensyn bak disse.

I tillegg stiller forskriften krav til begrunnelsen:

- Det skal stå hvilke natur- og kulturlandskapsverdier som berøres og hvilke konsekvenser nydyrkingen får for disse.
- Angi vilkår som er stilt i forbindelse med tillatelsen.

Forvaltningslovens krav til begrunnelse vil avhenge av hva resultatet er for søker. Dersom det er gitt tillatelse, må det gå tydelig fram av vedtaket hva som er premissene for at tillatelsen er gitt. Spesielt må det omtales hvordan hensynet til natur- og kulturlandskap er vurdert.

Naturmangfoldloven § 7 angir at prinsippene i naturmangfoldloven §§ 8-12 skal legges til grunn ved utøving av offentlig beslutningstaking. Det må gå fram av vedtaket hvordan disse prinsippene er vurdert.

Hvis det er satt vilkår, må det komme klart fram av vedtaket hva som er vilkårene for gjennomføring av tiltaket og fristene for dette. Årsakene til at det er stilt vilkår bør videre komme fram. Se omtale av vilkår [ovenfor](#).

Dersom det er gitt avslag på søknaden, skjerper dette kravet til begrunnelsen. Søkeren må gjøres i stand til å skjønne hvorfor søknaden er blitt avslått, og det bør pekes helt konkret på hva som har gjort at man har fått avslag. Søkeren skal etter å ha lest vedtaket være i stand til å vurdere om han eller hun er uenig i vurderingen som er gjort eller ikke. Dette er sentralt for å ivareta rettighetene søkeren har til å klage på vedtaket.

8. Kontroll og overtredelse

§ 11 (klage)

Kommunens vedtak kan påklages til fylkesmannen

§ 12 (tilsyn og overtredelse)

Kommunen skal føre tilsyn med at bestemmelsene i denne forskrift og vedtak fattet med hjemmel i den følges, jf. jordloven § 19. Kommunen kan i den forbindelse foreta befarings på eiendommen. Kommunen skal gi fylkesmannen melding om brudd.

Ved brudd på forskriften eller vedtak fattet med hjemmel i den, kan kommunen pålegge tiltakshaver å reparere skaden, godkjenningen kan trekkes helt eller delvis tilbake, eller departementet kan pålegge den ansvarlige tvangsgebyr, jf. jordloven § 20

Kommunen har en alminnelig hjemmel til å kontrollere at nydyrkingen skjer i henhold til tillatelsen som er gitt. Særlig i saker der det er satt vilkår bør kommunen prioritere å etterse at vilkårene blir etterlevet.

Dersom tiltakshaver nydyrker helt eller delvis i strid med en gitt tillatelse, kan kommunen trekke godkjenningen tilbake, jf. § 12 andre ledd.

I en del tilfeller vil det være umulig å gjenopprette de skadene som er skjedd. Forskriften inneholder derfor en hjemmel for at kommunen kan pålegge tiltakshaver å reparere skadene i et slikt omfang som er mulig.

Kommunen skal videre gi fylkesmannen melding om eventuelle brudd, se forskriften § 12. Det følger for øvrig av forskriften § 12 andre ledd jf. jordloven § 20 at departementet kan pålegge den ansvarlige et tvangsgebyr for å sikre gjenoppretting eller gjennomføring av pålagte reparasjonstiltak på arealet.

Nydyrking av areal i strid med forskriften eller vedtak fattet med hjemmel i den kan straffes med bøter eller fengsel etter straffeloven eller annen lov, f.eks. kulturminneloven, forurensingsloven, naturvernloven, eller skogbruksloven. Eventuell vinning kan dessuten inndras i forbindelse med straffesaken, jf. straffeloven § 67 jf. § 75.

LANDBRUKSDIREKTORATET OSLO

POSTADRESSE:
Postboks 1450 Vika, 0116 Oslo

BESØKSADRESSE:
Stortingsgt. 28, 0161 Oslo

TELEFON: 78 60 60 00

E-POST: postmottak@landbruksdirektoratet.no

LANDBRUKSDIREKTORATET ALTA

BESØKSADRESSE:
Løkkeveien 111, 9510 Alta

LANDBRUKSDIREKTORATET STEINKJER

BESØKSADRESSE:
Skolegata 22, C-bygget, 7713 Steinkjer

www.landbruksdirektoratet.no
